

«Åja, dæ æ MONS au nå, da mata»

**Semantiske og pragmatiske aspekt
ved den pragmatiske markøren 'da mata'**

MONS

UiA, 26. november 2015

Kaja Borthen

kaja.borthen@ntnu.no

Perlaug Marie Kveen

perlaug.kveen@ntnu.no

Institutt for språk og litteratur,
NTNU

Innleiing

Uttrykket '(da) mata'

- Den pragmatiske markøren 'da mata' blir mellom anna nytta i Nord-Gudbrandsdalen
- Liknande former i andre målføre: 'da ma' (Brekkom, Nordre Land)
'amma' (Brandbu), m.fl.

Undersøkinga

- Tufta på korpusdata og intervju frå Lom (Nord-Gudbrandsdalen)
- Bidrag til prosjektet 'The meaning and function of Norwegian tags' (NOT)
<http://www.ntnu.edu/isl/the-meaning-and-function-of-norwegian-tags>

Disposisjon

1. Innleiing
2. Bakgrunn
3. Empiri: Metode og datagrunnlag
4. Funn I: Nordic Dialect Corpus
5. Funn II: Intervju
6. Teori og analysar
7. Oppsummering og tidlege generaliseringar

Bakgrunn

Tidlegare skildringar

Dagsgard (2006)

- 1) måta (adv.) må vite. Dette adv. er brukt når ein vil slå fast noko eller understreke noko. Det ligg elles det i dette adv. at ein vil få fram at noko som er sagt er eller burde vere vanleg kjent frå før. Dette adv. er eigentleg ei samandraging av *må væta* (må vite).

*Dæ kjø ra:rt um dømm æ li:kə, får døm va da syst mø:rain derest **da måta***
(Dagsgard 2006: 345).

Norsk Ordbok

‘da måta’ som underoppslag til ‘må vita’:

- 2) (nytta stadfestande etter ei setning) kan ein tenkja; skjønar du; ser du; sjølvsgt.

Bakgrunn

Mål

I ljøs av dei tidlegare forklaringane ynskjer vi å utarbeide ei meir presis skildring av dei semantiske eigenskapane ved uttrykket 'da mata', tufta på ny empiri og basert på eit pragmatisk rammeverk som kan forklare dei mange ulike effektane av uttrykket.

Metode og datagrunnlag

Nordic Dialect Corpus

- Nordic Dialect Corpus: Intervju og samtaler
- 46 førekomstar* av 'da mata' og liknande uttrykk frå 8 målepunkt
- 7 av førekomstane er frå Lom
 - Transkribert med forma 'da måta'

Intervju

- Informantundersøking med 3 informantar i Lom, våren 2015

(*Takk til Åshild Søfteland som leitte opp førekomstane i korpuset)

Funn, del 1

Korleis og kvar kan 'da mata' nyttast?

- Kontekstuelle restriksjonar
- Syntaktiske restriksjonar
- Intonasjon

Nordic Dialect Corpus

6 døme på ytringar der uttrykket er til stades, inkludert konteksten rundt

1) 2: fårr da kjømm åss vell att læurdan # hæl?

1: ja tenngte åss kunne kannsje vørre på Stavsmartnan ettepå

2: å ja de æ dæ æu i hæLLgen **da mata**

Ytring I: Pragmatiske effektar

l) *de æ dæ æu i hæLLgen **da mata***

[DET ER DET OGSÅ I HELGA] DA MATA

- Konkluderande (ut frå det føregåande, sikker konklusjon)
- Talar verkar litt overraska. Vart mint om dette, noko ho burde ha visst
- Ho har kjennskap til arrangementet, men hadde gløymt at det skulle vere akkurat denne helga

Intonasjon: ekstrametrisk, fallande tonegang

2) 2: ska ee ska emm på jakkt dessa dære ### anndre ell # i hæLLgen?

1: nja MI sporde me æu umm e skulle åt menn ### menn e ### e sa nå at åss sko
åt Trånnæim da sa e fredan

1: å læurdan så kunn e tenngt me å vørre på Stavsmarrtna

2: ja

1: menn a +[pron=uklart] ### e t- e tvila på de

2: dæ æ nå bærre att æitt dyr æu nå da så vårre gått vørrå fæLLåg mæ æi

1: ja menn de e kje så fali # åmm n kje fæ ti de hell # åss kænn tå ###
teleiggsdyret # å spærrå se te nesste år

2: mm ### å s økk kænn få de nesste år æu **da mata?**

1: ja ja da ### de nytta kje å slyte de dyre dær væit u så bi det ### har åss
mæssåm te goe kænn du si

Ytring 2: Pragmatiske effektar

2) *s økk kænn få de neste år æu **da mata**?*

[SÅ DERE KAN FÅ DET NESTE ÅR OGSÅ] DA MATA

- Konkluderande (ut frå det føregåande, nokså sikker konklusjon)
- Spørsmål om stadfesting
- Talar uttrykkjer overrasking, var ikkje klar over dette tidlegare

Intonasjon: ekstrametrisk, høgt frekvensnivå
(signaliserer noko overrasking, ynskjer stadfesting)

- 3) I: ja sjøLa dræiv prate omm ho villde prøve # sjå ette no gardino åt åss æu menn
2: ja
I: må jo finne ut ke te farrgo du vill hå
I: ja dæ æ mæssåm så dommt nå mæ jose æll dommt mæ jose gardino **da mata**
nårr åss ee ### nårr de nærrma se juL ### åss lyt ha kvite te såmmåsj tenngkje e
2: * ja {uforståelig}

Ytring 3: Pragmatiske effektar

3) *Dæ æ mæssom så dommt mæ jose gardino **da mata***

[DET ER LIKSOM SÅ DUMT MED LYSE GARDINER] DA MATA

- Argument som kastar ljøs over eit gjeve spørsmål (kvifor ho skal sjå etter gardiner)
- Noko talar meiner tilhøyrar bør være samd i (påstand om at det er dumt med lyse gardiner når det nærmar seg jul)
- Understreking

Intonasjon: ekstrametrisk, høgt frekvensnivå
(men fungerer understrekande)

4) 1: næi kjørde me # neppå stasjoon

2: * å ja

2: ja

1: så fæ- tok e umm +[pron=uklart] enn lasstbil frå dær å te Otta att

2: å ja

1: såmm åss ska kLarjera æu da

2: ja u va inne på Frya og åt **da mata** +[lang=X] ?

1: mm

2: i dag # da e ringgde åt de?

1: mm

2: ja +[pron=uklart]

1: dæ va e ## e ha hafft enn # lettvent dag

Ytring 4: Pragmatiske effektar

4) *ja u va inne på Frya og åt **da mata** +[lang=X] ?*

JA [DU VAR INNE PÅ FRYA OG ÅT] DA MATA

- Konkluderande (ut frå det føregåande), men ein litt usikker konklusjon (ikkje mykje evidens)
- Spørsmål om stadfesting
- Noko talar ikkje har tenkt på tidlegare, men kom til å tenkje på ut frå den føregåande diskursen

Intonasjon: ekstrametrisk, fallande tonegang

5) 1: kommer du på noe annet du er huga til å fortelle om?

2: [sugelyd]

2: [fremre klikkelyd]

1: dialektprøver

2: ja ### tulle træuvale enn kjømm kje på # allt mæssåm i # farrt'n

1: nei ### etterpå når {uforståelig}

2: [pron=me-] ein kjømm

2: på de ettepå **da mata** [-pron=me]

Ytring 5: Pragmatiske effektar

5) *Ein kjømm på de etterpå **da mata***
[EIN KJEM PÅ DET ETTERPÅ] DA MATA

- Allmennkunnskap; dette er noko vi alle har erfart
- Humoristisk effekt: typisk og irriterande
- Understrekande

Intonasjon: ekstrametrisk, høgt frekvensnivå
(men fungerer understrekande, ikkje spørsmål om stadfesting)

6) 1: kLåre i huggu de +[pron=uklart]

2: ja

1: mænn dæ æ mæssåm ikkje någgå påænng å bi m- gammel viss omm dæ att n kje fæ værri dæ da

2: * mænn ...

2: næi dæ æ de kje någgå ve ### æ di kje # så ### mænn # dæ n rår ikkje mæ di
da mata

1: næi ## jer ikkje dæ

Ytring 6: Pragmatiske effektar

6) *n rår ikkje mæ di **da mata***

[EIN RÅR IKKJE MED DET] DA MATA

- Understrekande
- Kjent for begge partar, «som vi alle veit», allmennkunnskap
- Formidlar samstundes at det ikkje er verdt å bruke tid på å uroe seg for korleis ein blir når ein blir gamal

Intonasjon: ekstrametrisk, høgt frekvensnivå
(men fungerer understrekande)

Oppsummering, funn frå korpus

➤ **Tolking/effektar**

- Understrekande, konkluderande, talar usikker, noko tilhøyrar burde visst, allmennkunnskap, spørsmål om stadfesting, ...

➤ **Syntaktiske restriksjonar**

- Opptrer berre ytringsfinalt i korpusdøma
- Ser ut til at ytringane må ha ein deklarativstruktur, men dei kan fungere spørjande

➤ **Intonasjon**

- Vil kunne påverke kva for tolking ein får

Del II, metode og datagrunnlag

Intervju

- Informantundersøking i Lom, våren 2015
- 3 informantar: 2 menn, 1 kvinne
- Alder: 42–69
- Informantane vart bedne om å vurdere eit sett med små dialogar og ytringar, med og utan uttrykket 'da mata':
 - Akseptabelt med eller utan 'da mata', eller fungerer både delar?
 - Kva er skilnaden på ytringane med 'da mata' og dei utan?
 - Opne spørsmål om kva situasjonar og samanhengar det er naturleg å bruke 'da mata'.
 - Korleis vil dei uttale det? ('da mata'/'da måta'/'da ma', osv.)
- Det vart gjort opptak av intervju

Kommentarar til korpusdøma

Korpusdøme	Kommentarar frå informantane
Ytring 1 å ja de æ dæ æu i hæLLgen da mata	<ul style="list-style-type: none">• 'da mata' gjer at det blir «meir bekrefta»• Understrekar og vektlegg• Ytringa er òg akseptabel utan 'da mata', men blir «snauare» og «fattigslegare»
Ytring 6 n rår ikkje mæ di da mata	<ul style="list-style-type: none">• Forsterking, konkluderande, «ein rår slett ikkje med det»• Sjølvfylgje• Ytringa er òg akseptabel utan 'da mata'

→ Støttar i stor grad observasjonane frå korpusstudien

Vurdering av 'da mata' i ulike setningsstrukturar

Struktur	Døme	Kommentarar/vurdering
Deklarativ	Døkk va inne på Hjørnekafeen på Ringebru og åt, da mata?	<ul style="list-style-type: none"> • Fungerer med 'da mata' • «Meir bekreftande» når 'da mata' er med
Interrogativ	Va døkk inne på Hjørnekafeen på Ringebru og åt, da mata?	<ul style="list-style-type: none"> • Fungerer ikkje med 'da mata' • Unaturleg
Deklarativ	Du må kåmå hit, da mata	<ul style="list-style-type: none"> • Fungerer [men informant i uttrykkjer litt tvil]
Imperativ	Kåm hit, da mata	<ul style="list-style-type: none"> • Fungerer ikkje

→ Uttrykket er uakseptabelt i spørsmål med interrogativstruktur og i imperativar

Fleire refleksjonar om bruken av 'da mata'

Informant I

E vil si at e b- # òn bruka det kanskje # når òn på ein måte tykij at ### at dæ æ **sjølsagt** heill # dæ òn ha sagt på ein måte # eh # at dæ æ **allmindele** ### da mata ### si'n ### at dæ for å # **ondestreka** det lite på ein # måte

Merknad frå informant I

'da mata' er mest brukt i daglegtale, ikkje noko ein vil bruke til ukjende eller i formell samanheng.

Oppsummering intervju

- I stor grad i samsvar med tidlegare skildringar
- I stor grad i samsvar med korpusstudien
- **Nytt:** Ikkje akseptert i interrogativ- og imperativstrukturar
- **Nytt:** Uformelt uttrykk, daglegtale, ikkje til ukjende

Oversikt

Ytring	Tolkning
1) <i>de æ dæ æu i hæLLgen da mata L%</i>	Konkluderande (ut frå det føregående), talar litt overraska; hadde gløymt dette
2) <i>s økk kænn få de nesste år æu da mata? H%</i>	Konkluderande (litt usikkert, ut frå det føregående), talar overraska, spørsmål om stadfesting
3) <i>Dæ æ mæssom så dommt mæ jose gardino da mata H%</i>	Argument som kastar ljøs over eit gjeve spørsmål, understrekande, noko tilhøyrar bør være samd i
4) <i>ja u va inne på Frya og åt da mata? L%</i>	Konkluderande ut frå kontekst, nytt for talar, spørsmål om stadfesting
5) <i>Ein kjømm på de etterpå da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap, humoristisk effekt: typisk og irriterande
6) <i>n rår ikkje mæ di da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap

Oversikt

Ytring	Tolkning
1) <i>de æ dæ æu i hæLLgen da mata L%</i>	Konkluderande (ut frå det føregående), talar litt overraska; hadde gløymt dette
2) <i>s økk kænn få de nesste år æu da mata? H%</i>	Konkluderande (litt usikkert, ut frå det føregående), talar overraska, spørsmål om stadfesting
3) <i>Dæ æ mæssom så dommt mæ jose gardino da mata H%</i>	Argument som kastar ljøs over eit gjeve spørsmål, understrekande, noko tilhøyrar bør være samd i
4) <i>ja u va inne på Frya og åt da mata? L%</i>	Konkluderande ut frå kontekst, nytt for talar, spørsmål om stadfesting
5) <i>Ein kjømm på de etterpå da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap, humoristisk effekt: typisk og irriterande
6) <i>n rår ikkje mæ di da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap

Oversikt

Ytring	Tolkning
1) <i>de æ dæ æu i hæLLgen da mata L%</i>	Konkluderande (ut frå det føregåande), talar litt overraska; hadde gløymt dette
2) <i>s økk kænn få de nesste år æu da mata? H%</i>	Konkluderande (litt usikkert, ut frå det føregåande), talar overraska, spørsmål om stadfesting
3) <i>Dæ æ mæssom så dommt mæ jose gardino da mata H%</i>	Argument som kastar ljøs over eit gjeve spørsmål, understrekande, noko tilhøyrar bør være samd i
4) <i>ja u va inne på Frya og åt da mata? L%</i>	Konkluderande ut frå kontekst, nytt for talar, spørsmål om stadfesting
5) <i>Ein kjømm på de etterpå da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap, humoristisk effekt: typisk og irriterande
6) <i>n rår ikkje mæ di da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap

Oversikt

Ytring	Tolkning
1) <i>de æ dæ æu i hæLLgen da mata L%</i>	Konkluderande (ut frå det føregåande), talar litt overraska; hadde gløymt dette
2) <i>s økk kænn få de nesste år æu da mata? H%</i>	Konkluderande (litt usikkert, ut frå det føregåande), talar overraska, spørsmål om stadfesting
3) <i>Dæ æ mæssom så dommt mæ jose gardino da mata H%</i>	Argument som kastar ljøs over eit gjeve spørsmål, understrekande , noko tilhøyrar bør være samd i
4) <i>ja u va inne på Frya og åt da mata? L%</i>	Konkluderande ut frå kontekst, nytt for talar, spørsmål om stadfesting
5) <i>Ein kjømm på de etterpå da mata H%</i>	Understrekande , allmennkunnskap, humoristisk effekt: typisk og irriterande
6) <i>n rår ikkje mæ di da mata H%</i>	Understrekande , allmennkunnskap

Oversikt

Ytring	Tolkning
1) <i>de æ dæ æu i hæLLgen da mata L%</i>	Konkluderande (ut frå det føregåande), tal ar litt overraska ; hadde gløymt dette
2) <i>s økk kænn få de nesste år æu da mata? H%</i>	Konkluderande (litt usikkert, ut frå det føregåande), tal ar overraska , spørsmål om stadfesting
3) <i>Dæ æ mæssom så dommt mæ jose gardino da mata H%</i>	Argument som kastar ljøs over eit gjeve spørsmål, understrekande, noko tilhøyrar bør være samd i
4) <i>ja u va inne på Frya og åt da mata? L%</i>	Konkluderande ut frå kontekst, nytt for tal ar, spørsmål om stadfesting
5) <i>Ein kjømm på de etterpå da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap, humoristisk effekt: typisk og irriterande
6) <i>n rår ikkje mæ di da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap

Oversikt

Ytring	Tolkning
1) <i>de æ dæ æu i hæLLgen da mata L%</i>	Konkluderande (ut frå det føregåande), talar litt overraska; hadde gløymt dette
2) <i>s økk kænn få de nesste år æu da mata? H%</i>	Konkluderande (litt usikkert, ut frå det føregåande), talar overraska, spørsmål om stadfesting
3) <i>Dæ æ mæssom så dommt mæ jose gardino da mata H%</i>	Argument som kastar ljøs over eit gjeve spørsmål, understrekande, noko tilhøyrar bør være samd i
4) <i>ja u va inne på Frya og åt da mata? L%</i>	Konkluderande ut frå kontekst, nytt for talar, spørsmål om stadfesting
5) <i>Ein kjømm på de etterpå da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap, humoristisk effekt: typisk og irriterande
6) <i>n rår ikkje mæ di da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap

Oversikt

Ytring	Tolkning
1) <i>de æ dæ æu i hæLLgen da mata L%</i>	Konkluderande (ut frå det føregående), talar litt overraska; hadde gløymt dette
2) <i>s økk kænn få de nesste år æu da mata? H%</i>	Konkluderande (litt usikkert, ut frå det føregående), talar overraska, spørsmål om stadfesting
3) <i>Dæ æ mæssom så dommt mæ jose gardino da mata H%</i>	Argument som kastar ljøs over eit gjeve spørsmål, understrekande, noko tilhøyrar bør være samd i
4) <i>ja u va inne på Frya og åt da mata? L%</i>	Konkluderande ut frå kontekst, nytt for talar, spørsmål om stadfesting
5) <i>Ein kjømm på de etterpå da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap, humoristisk effekt: typisk og irriterande
6) <i>n rår ikkje mæ di da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap

Oversikt

Ytring	Tolkning
1) <i>de æ dæ æu i hæLLgen da mata L%</i>	Konkluderande (ut frå det føregående), talar litt overraska; hadde gløymt dette
2) <i>s økk kænn få de nesste år æu da mata? H%</i>	Konkluderande (litt usikkert, ut frå det føregående), talar overraska, spørsmål om stadfesting
3) <i>Dæ æ mæssom så dommt mæ jose gardino da mata H%</i>	Argument som kastar ljøs over eit gjeve spørsmål, understrekande, noko tilhøyrar bør være samd i
4) <i>ja u va inne på Frya og åt da mata? L%</i>	Konkluderande ut frå kontekst, nytt for talar, spørsmål om stadfesting
5) <i>Ein kjømm på de etterpå da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap , humoristisk effekt: typisk og irriterande
6) <i>n rår ikkje mæ di da mata H%</i>	Understrekande, « som vi alle veit »

Spørsmål

- Hvordan kan vi forklare det at 'da mata' får så ulike effekter i ulike ytringer?
- Fins det en fellesnevner (en semantikk), og hva er i så fall den?

Semantikk - pragmatikk

- Vårt syn på semantikk/pragmatikk-distinksjonen*
 - **Semantikk:** Det vi kan når vi kan et språk; betydning som er kodet i et ord
 - sannhetsfunksjonell eller ikke-sannhetsfunksjonell
 - begrepsmessig eller prosedural
 - **Pragmatikk:** Mening som vi slutter oss til i kontekst
- => 'da mata': et ikke-sannhetsfunksjonelt uttrykk med prosedural semantikk

*Se Wilson (1993) og Ariel (2008) for argumenter for dette skillet mellom semantikk og pragmatikk

Semantikk for ‘mata’

(7) Prosedural, ikke-sannhetsfunksjonell semantikk for ‘mata’:

$S_{\text{-dekl}}[p]$ mata: **x MODAL vite p**

- *anse p som epistemisk styrket*
- *x er/var forventet å vite p , men er/var muligens ikke klar over p*

Omtrentlig parafrase av (7):

«I en deklarativ setning eller et setningsfragment S som brukes til å kommunisere proposisjonen p og avsluttes med ‘mata’, tolk proposisjonen p som epistemisk styrket og som noe ett eller flere tilgjengelig individer x bør eller burde ha visst»

Ulike effekter av 'mata'

- Det at 'mata' koder at proposisjonen i ytringen blir **epistemisk styrket** forklarer inntrykket av at 'mata' «slår fast», «understreker» og «vektlegger»

(8) *Dæ æ sol i dag, mata*

Prinsipper for pragmatisk tolkning

'x MODAL vite p'

- anse p som *epistemisk styrket*
- x er/var forventet å vite p, men er/var muligens ikke klar over p

⇒ Taler *slår fast/ bekrefter/ understreker/ anser det som sikkert ...* at det er sol i dag.

Ulike effekter av 'mata'

- Det at individet **x** (som var forventet å vite p) er underspesifisert, gjør at vi får ulike typer tolkninger:

(8) *Dæ æ sol i dag, mata*

Prinsipper for pragmatisk tolkning

'x MODAL vite p'

- *Anse p som epistemisk styrket*
- *x er/var **forventet å vite** p , men er/var muligens ikke klar over p*

1. Det er sol i dag & **jeg burde visst** at det er sol i dag.
2. Det er sol i dag & **du burde visst** at det er sol i dag.
3. Det er sol i dag & **alle bør vite** at det er sol i dag.
4. Det er sol i dag & **alle vet** at det er sol i dag.
5. ...

Ulike effekter av 'mata'

- De ulike kombinasjonene av semantisk subjekt og modaltolkning fører i sin tur til ulike typer **implikaturer**:

(8) *De æ sol i dag, mata*

Prinsipper for pragmatisk tolkning

'x MODAL vite p'

[Det er åpenbart sol i dag &]

1. **Jeg burde visst** at det er sol i dag => **Taler overrasket, evt. spørsmål om bekreftelse, ...**
2. **Du burde visst** at det er sol i dag. => **Irettesettende, ...**
3. **Alle bør vite** at det er sol i dag. => **Allmennkunnskap, «som vi alle vet», «selvsagt»,...**

Bidraget til 'da'

Fretheim (1991; 2014), Borthen (2014): To bruksmåter av 'da' i deklorative setninger:

(9) Det har ikke lettet ennå da

1. Konklusjon (q->p)

- A: Flyet står der borte. (q)
- B: (Så) det har ikke lettet ennå, da. (p)
- = I og med at flyet står der borte konkluderer jeg med at flyet ikke har lettet ennå.

2. Argument i diskusjon (p->-q)

- A: Jeg gir opp å rekke flyet! (q)
- B: Nei, hvorfor det? Det har ikke lettet ennå, da! (p)
- = Flyet har ikke lettet ennå, altså er det ingen grunn til å gi opp.

Semantikken til 'da'

For en ytring som inneholder etterhengt 'da', uttrykker proposisjonen p og brukes til å kommunisere en talehandling $t(p)$:

- Anse $t(p)$ som motivert av *en slutning* som involverer en kontekstuel tilgjengelig antagelse q og ytringens proposisjon p ($q \rightarrow p$ eller $p \rightarrow +/-q$)
- Tolk $t(p)$ i lys av at ulike synspunkter settes opp mot hverandre (ved at noen ikke trekker slutningene $q \rightarrow p$ eller $p \rightarrow +/-q$).

Basert på Borthen (2014)

De to lesningene av 'da'

Ytring	Tolkning
1) <i>de æ dæ æu i hæLLgen da mata L%</i>	Konkluderande (ut frå det føregåande), talar litt overraska; hadde gløymt dette
2) <i>s økk kænn få de nesste år æu da mata? H%</i>	Konkluderande (litt usikkert, ut frå det føregåande), talar overraska, spørsmål om stadfesting
3) <i>Dæ æ mæssom så dommt mæ jose gardino da mata H%</i>	Argument som kastar ljøs over eit gjeve spørsmål, understrekande, noko tilhøyrar bør være samd i
4) <i>ja u va inne på Frya og åt da mata? L%</i>	Konkluderande ut frå kontekst, nytt for talar, spørsmål om stadfesting
5) <i>Ein kjømm på de etterpå da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap, humoristisk effekt: typisk og irriterande ARGUMENT
6) <i>n rår ikkje mæ di da mata H%</i>	Understrekande, allmennkunnskap ARGUMENT

1) 2: fárr da kjømm áss vell att læurdan # hæll?

1: ja tenngte áss kunne kannsje vørre på Stavsmartnan ettepå

2: á ja de æ dæ æu i hæLLgen **da mata**

- Hvordan tolker vi en ytring som den i (1)?
 - Svar: Ved hjelp av semantikk + kontekst + prinsipper for pragmatisk tolkning

Det kommunikative relevansprinsippet

Se etter kontekstuelle antagelser og tolkninger som fører til flest mulig positive kognitive effekter for minst mulig prosesseringskostnader.

(Wilson & Sperber, 2004: 609-612)

Informanter om (1)
«Understrekende»
Korpusfunn om (1)
«Konkluderende»,
«taler overrasket»
Dagsgard: burde
vere kjent

1) 2: fårr da kjømm åss vell att læurdan # hæll?

1: ja tenngte åss kunne kannsje vørre på Stavsmartnan ettepå

2: å ja de æ dæ æu i hæLLgen **da mata**

- a. Proposisjon: [DET ER STAVSMARTNAN I HELGA]_p
- b. Bidrag 'da': ≈ 'tolk p som en konklusjon (q->p) eller argument (p->q)'
- c. Kontekst: *Tilhører har nettopp nevnt at det er Stavsmartnan i helga*
- d. => **TALER KONKLUDERER MED AT DET ER STAVSMARTNAN I HELGA BASERT PÅ DET TILHØRER SA**
- e. Bidrag 'mata': 'x MODAL vite p' ≈> 'p er epistemisk styrket & x burde visst p'
- f. => **TALER BEKREFTER AT DET ER STAVSMARTNAN I HELGA**
- g. => **TALER BURDE VISST AT DET ER STAVSMARTNAN I HELGA, MEN VAR IKKE BEVISST DETTE PÅ ET TIDLIGERE TIDSPUNKT**
- h. Kontekst: *Dersom man nettopp har fått ny informasjon som man ikke hadde før, er det sannsynlig at man er overrasket*
- i. => **TALER BLE OVERRASKET OVER AT DET ER STAVSMARTNAN I HELGA**

En ting til ...

- Informant 1: «'da mata' er eit uformelt uttrykk, brukt i daglegtale, ikkje noko ein vil bruke til ukjende»
- => 'Da mata' er spesifisert for *register*: Uformell tale, talemålsvariant_t
- Gitt at semantikken til pragmatiske partikler er *restriksjoner på passende kontekster*, følger det at informasjon om register er en del av semantikken til 'mata'.

'da mata' og pragmatiske slutninger

Kontekst og prinsipper for pragmatisk beriking
(Wilson & Sperber, 1995)

Semantikken til
'mata:
'x MODAL vite p'
Register: uformelt,
talemålsvariant_t

Mulige tolkninger av
x og MODAL:
(Jeg bekrefter p &)
- jeg burde visst p
- du burde visst p
- du bør vite p
- alle vet p

Mulige effekter:
- Jeg ble **overrasket**
- Jeg ber **deg om å
bekrefte dette**
- Jeg **irrettesetter** deg
- Dette er **selvsagt**
- ...

Semantikken til 'da'
a) p er en **konklusjon**
som følger av q
b) p er et **argument**
som bidrar til å
besvare q?

Eksempel: de æ dæ au i hæLLgen da mata
«Jeg **konkluderer** med at det er Stavsmartnan i helga
basert på det du nettopp sa; **jeg burde ha vært klar over
det**, men det var jeg ikke; jeg **ble litt overrasket**»

Oppsummering

'x MODAL vite p'

- Anse p som epistemisk styrket
- x er/var forventet å vite p , men er/var muligens ikke klar over p

Dagsgard (2006)

- måta (adv.) må vite. Dette adv. er brukt når ein vil **slå fast** noko eller **understreke** noko. Det ligg elles det i dette adv. at ein vil få fram at noko som er sagt er eller **burde vere vanleg kjent frå før**. Dette adv. er eigentleg ei samandraging av *må væta* (må vite).

Våre analyse

1. (Omtrent) de samme to semantiske restriksjonene
2. Flere observasjoner av mulige effekter
 - taler overrasket
 - irttesettelse
 - spørsmål om bekreftelse
 - ...
3. Pragmatisk forklaring på de ulike effektene
4. Interaksjon med 'da' (og intonasjon)

Oppsummering

'x MODAL vite p'

- Anse p som epistemisk styrket
- x er/var forventet å vite p , men er/var muligens ikke klar over p

Norsk Ordbok

- Underoppslag under 'må vita'
- (nytta **stadfestande** etter ei setning) kan ein tenkja; skjønar du; ser du; **sjølv sagt**.

Vår analyse

- Våre to semantiske restriksjoner stemmer i stor grad overens med parafrasene i Norsk Ordbok.
- Flere observasjoner av mulige effekter
 - taler overrasket
 - irettesettende
 - spørsmål om bekreftelse
- Pragmatisk forklaring på de ulike effektene
- Interaksjon med 'da' (og intonasjon)

Litteratur og korpus

Ariel, M. (2010). *Defining Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Borthen, K. (2014). Hva betyr 'da', da? *Norsk Lingvistisk tidsskrift* 32 (2), 257-306.

Dagsgard, A. (2006). *Målet i Lom og Skjåk. Ordliste og grammatikk*. Lom/Skjåk kommune.

Norsk Ordbok: <http://no2014.uio.no/perl/ordbok/no2014.cgi>

Fretheim, T. (2014). Et relevanstereoretisk blikk på likheter og forskjeller mellom partiklene *da* og *altså*. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 32 (2), 194–256.

Fretheim, T. (1991). Formal and functional differences between S-internal and S-external modal particles in Norwegian. *Multilingua* 10 (1/2), 175-200.

Nordic Dialect Corpus: <http://tekstlab.uio.no/glossa/html/?corpus=scandiasyn>

Sperber, D. & Wilson, D. 1986/1995. *Relevance. Communication and Cognition*. Oxford: Blackwell.

Wilson, D. & Sperber, D. 1993. Linguistic form and relevance. *Lingua* 90, 1-25.